

Svar fra Etisk råd - og duplik fra TMN

Kære Thomas,

Mange tak for dit åbne brev til Det Etske Råd om abortgrænsen. Det er altid dejligt, når borgere tager sig tid til at læse rådets publikationer grundigt. Som projektleder er det noget af det mest givende, når andre tager sig tid til at læse og kommentere på det, man skriver. Jeg skal også beklage, at du i første omgang fik et kort og formelt svar fra min kollega. Det skyldtes delvist, at jeg havde ferie og orlov i to uger umiddelbart efter offentliggørelsen af rapporten om abort. Men jeg er glad for nu at være tilbage på arbejdet og kunne give dig et ordentligt svar.

I forhold til dine indledende kommentarer, er det helt korrekt, at lovens alder ikke er et argument i sig selv. Det er derfor, at rådet indledningsvist også fremhæver, at det er fordi der er sket ændringerne vedrørende kvindens stilling og den medicinske kunne (især hvad angår fosterdiagnostik), at det har fundet det relevant at tage emnet op til debat.

Der er heller ingen rådsmedlemmer, som siger, at hensynet til kvindes selvbestemmelse er det centrale hensyn. Som det fremgår af afsnittet om de centrale hensyn, betragter rådet hensynet til den gravide, fosteret, personalet og samfundet som de mest centrale hensyn uden som sådan at prioritere imellem dem.

Hvad angår levedygtighedskriteriet, har alle rådsmedlemmerne – også dem som anbefaler en grænse på 18 uger – lagt vægt på, at der er en betydelig afstand til levedygtighedskriteriet. Man kan selvfølgelig diskutere, hvad en betydelig afstand er, men selv dem, som har anbefalet en grænset på 18 uger har vurderet, at der vil gå lang tid, før man kan holde fostre på 18 uger i live.

Det er sandt, at fosteret tidligt i dets tilblivelsesproces kan betragtes som et relativt selvstændigt individ, men for rådsmedlemmerne har det været et afgørende spørgsmål, om dette i sig selv giver det krav på en form for hensyn, som kan overtrumfet fx hensynet til kvindens selvbestemmelse. Og det har flertallet så vurderet, at det ikke kan, selv om de er helt med på, at der ikke kan undgå at være noget 'vilkårligt' over en hvilken som helst grænse, fordi fastsættelsen af en grænsen beror på en samlet vurdering af en lang række faktorer og hensyn.

Hvad angår ansvaret for at blive gravid, har det fyldt en del i rådets diskussioner, at det selvfølgelig er vigtigt, at den enkelte selv har et ansvar for at undgå at blive gravid, hvis man ikke ønsker at være gravid. Det kan godt være, at det ikke er en selvstændig pointe i rapporten, men det er snarere fordi det har været en selvfølge for alle rådsmedlemmer, at man så vidt muligt bør undgå at blive gravid, hvis man ikke ønsker at få et barn, end fordi rådet ikke anser det for vigtigt. Det er bl.a. også af derfor, at det i rapporten er beskrevet, hvad mulighederne for at opdage, om man er gravid, er, og de er, som det bliver påpeget, ret gode, sådan så der hvis man uheldigvis skulle blive gravid uden at ønske et par også er gode muligheder for at få foretaget en abort så tidligt som muligt, når fosteret er mindst muligt udviklet.

Hvad angår fosterdiagnostik og abort, er det sandt, at man sagtens kunne forestille sig at man slet ikke havde fri abort men kun abort på fx fostermedicinsk indikation, men det er der ingen rådsmedlemmer, som har fundet forsvarligt. Jeg ved dog, at nogle rådsmedlemmer nok ville have overvejet at være mere liberale med grænsen for den fri abort, hvis det fosterdiagnostiske område var strammere reguleret, men det er en anden sag.

Hvad angår farens rolle, er den blevet vendt i rådet, men når rådet skulle foretage en prioritering af de mest centrale hensyn, har det fundet, at hensynet til faren ikke vejede lige så tungt som hensynet til den gravide, fosteret, personalet og samfundet. Det ville dog nok være kommet med som det femte, hvis rådet havde valgt at tage fem hensyn med, og i afsnittet om fosterdiagnostik tales der ofte om den gravide/parret for at understrege, at beslutningen om abort i tilknytning til fx fosterdiagnostiske undersøgelser ofte ikke er en, som den gravide tager alene, men i dialog med sin partner, som ofte vil være en mand og potentiel far. Der er dog ingen rådsmedlemmer, som har fundet, at hensynet til faren bør bakkes op af en juridisk rettighed.

Så rådet mener at en potentiel far er en part i sagen, som har krav på hensyn, men ikke lige så central som de andre og der er af den grund ingen rådsmedlemmer, for hvem hensynet til faren har været centralt og afgørende for deres stillingtagen.

Hvad angår levedygtighedskriteriet er det sandt, at det ikke er blevet gjort til genstand for en selvstændig behandling i rapporten og at man vil kunne stille nogle af de spørgsmål, som du gør, til om det er et relevant etisk kriterie. Det er sandt, at den teknologiske udvikling går fremad, men som jeg har forstået forskere med indsigt i den teknologiske udvikling, er det ikke lige om hjørnet med en kunstig livmoder. Men det er klart, at det potentielt vil kunne skabe

komplikationer, hvis man lægger afgørende vægt på levedygtighedskriteriet. Fortalere for levedygtighedskriteriet vil dog nok påpege, at sammenligninger med respiratorpatienter osv. ikke er retvisende, fordi en abort før levedygtighedstidspunktet jo netop bliver foretaget før, der er mulighed for at redde fosteret. Man vurderer altså, at fosterets interesse på et tidspunkt, hvor det ikke har mulighed for at overleve, hvis man tog det ud af maven på den kvinde, som bærer det, ikke trumfer kvindens interesse i ikke at bære et barn, som hun ikke ønsker. Men hvis det kunne overleve uden for livmoderen, er tanken, at man bør tage større hensyn til det, fordi man så kan hjælpe det med at leve, uden at skade kvinden. Men brugen af levedygtighedskriteriet rejser som sagt en række vigtige spørgsmål, som fortjener sin egen undersøgelse.

Hvad angår spørgsmålet om antal af væsentligt eller betydeligt flere aborter eller senaborter har rådet desværre ikke kunnet finde studier af høj kvalitet som gør det muligt at angive et bestemt antal, så det er derfor, at rådsmedlemmerne har holdt sig til det kvalitative udtryk væsentligt eller betydeligt flere.

Hvad angår udlandet, er nogle rådsmedlemmers argument, at det kun er ressourcestærke som kan forstå fx engelsk, som har mulighed for at tage til engelsk, så det er i den kontekst, argumentet om lige adgang skal ses. Det er dog sandt, at man kan mene, at der er noget problematisk ved at tilpasse den danske lovgivning til de omgivende lande. Det argumenterede rådet fx imod i en udtalelse om surrogatmoderskab fra januar og som du påpeger også i forbindelse med dødshjælp. Medmindre man betragter det som et absolut princip forhindrer det dog ikke, at man kan mene noget andet i en anden sag som abort, hvis man fx vurderer, at det er en mere urimelig ulighed, som etableres. Det er også værd at bemærke, at der kun er tale om en blandt mange overvejelser, så der ikke siges noget om, hvilken vægt den tillægges, men jeg tror godt jeg kan sige, at der ikke er nogen rådsmedlemmer, som har betragtet det som det afgørende argument. Der er også rådsmedlemmer, der som dig har påpeget, at der kan være noget problematisk ved at tilpasse sin stillingtagen til udenlandske forhold, men det er altså ikke alle rådsmedlemmer, som mener det.

Hvad angår 15- til 17-årige er det korte svar, at ja, alle rådsmedlemmer i et større perspektiv betragter det som sammenlignelige beslutninger at vælge at sætte et barn i verden og at afbryde en graviditet.

Hvad angår livstegn, skal jeg ikke kunne sige, hvad rådsmedlemmerne mener, da det som sagt er et emne, rådet ikke har gået i dybden med men mener, det er værd at se nærmere på. Jeg skal derfor heller ikke kunne sige, hvad rådet vil mene, hvis det ser nærmere på problemstillingen, ligesom jeg ikke kan sige, om rådet vælger at se nærmere på

problemstillingen. Hvad angår ideen om et barn henviser det til den rent juridiske definition og jeg er ikke sikker på, at der er en modstilling mellem at mene, at det er forsvarligt med en abort, samtidig med at man mener, at der bør udvises omsorg for fosteret eller barnet, hvis det viser livstegn. For når aborten udføres, er barnet ikke levedygtigt, og hvis man mener, at det kan begrunde aborten, så er omsorgen udtryk for en respekt for den rest af liv, som er hos fosteret, hvilket ikke i sig selv synes at være i modstrid med at tillade en abort, medmindre man mener, at liv som sådan aldrig må afbrydes.

Når rådet fremhæver forskellen på om fosteret dør direkte eller indirekte så er det fordi det ikke er alle etiske synspunkter, som mener, at det kun er intentionen, som er det afgørende. Så det sker for at sikre en så nuanceret etisk belysning af problemstillingen som muligt. Det er så op til det enkelte rådsmedlem eller den enkelte borger at vurdere, om man lægger mest vægt på intention eller konsekvenser.

Hvad angår brug af udtryk som findele, så er det et citat fra en artikel i Politiken, og ikke udtryk for berøringsangst eller lignende. Som rådet bemærker indledningsvist er det i forbindelse med abort (og andre etiske følsomme emner) omdiskuteret, hvilken terminologi, man skal bruge, og det illustreres fint her.

Hvad angår skiftet fra uge til måneder så skyldes det, at det er de tidsangivelser, som anvendes i embryologien. Så der ligger ingen særlige tanker bag det. Hvad angår illustrationerne, så har det langt hen ad vejen været et spørgsmål om copyright. Rådsmedlemmerne har set billeder af fostre i de forskellige aldre, men har ikke haft adgang til billedmateriale, som det har haft ret til at bringe i rapporten.

Hvad angår evnen til at føle smerte, er det sandt, at man ville kunne ignorere det, hvis man slog fosteret ihjel inden aborten. Det er dog et særskilt etisk spørgsmål, om det er forsvarligt at slå det ihjel på den måde (rådet har tidligere lavet en udtalelse om kaliumindsprøjtninger) og det er af den grund, at det ikke er blevet tematiseret. Hvad angår sammenligningen med personer i koma eller dyb bevidstløshed, tillader vi jo netop også, at de dør, ved at vi stopper behandling, hvis de er uafvendeligt døende, så i den forstand er sammenligningen ikke helt retvisende, samtidig med at det er muligt at mene, at fosteret endnu ikke har været et fuldt funktionsdygtigt menneske, som de har været.

Hvad angår sammenligningen mellem fosterets gradualistiske udvikling og ældre eller terminalt syges gradualistiske 'afvikling' (for at tænke med på dit scenarie) så er det sandt, at det er muligt at se nogle paralleller. Men det er også muligt at se forskelle. For det første er den ældre

eller terminalt syge for det meste selv ved bevidsthed og kan tage beslutninger. For det andet kan personen også opleve ting, føle smerte osv. Og hvis man tillægger den slags træk betydelig vægt, kan det bl.a. være med til at begrunde en forskelsbehandling af de to tilfælde. Men det kunne være godt at få ekspliciteret, hvordan det er foreneligt at mene det ene om abort og det andet om dødshjælp, og vi overvejer faktisk også at lave en lille tekst om det.

Hvad angår menneskerettighederne er der blot tale om en redegørelse for menneskerettighedernes syn på fosteret, som altså først får ret til liv og bliver et barn, når det er født. Det kan ifølge menneskerettighederne dog godt have krav på beskyttelse før, selv om det ikke har ret til liv. Det er taget med for at beskrive den samlede danske håndtering af abort, men det er værd at bemærke, at det ikke indgår i nogle af rådsmedlemmernes begrundelse for deres stillingtagen.

Hvad angår det relativt lille antal, som får afslag, er rådet egentlig enig i din vurdering. Nogle rådsmedlemmer frygter blot ikke den polarisering, du peger på, men mener i stedet, at der langt hen ad vejen er tale om en formalitet, fordi det ikke kommer til at ændre så meget i praksis. De har dog nok tænkt, at det betyder meget, for dem, som i dag får afslag, og samtidig har de også lagt vægt på at det kan være nedværdigende for dem, som faktisk får tilladelse, at måtte søge om en sådan tilladelse. Så det er altså ikke kun dem, der får afslag, de mener får gavn af en ændret grænse.

Hvad angår ideen om at kvinden tvinges til at bortadoptere barnet er det sandt, at ingen rådsmedlemmer har fundet det forsvarligt. Det indgår dog allerede i lovgivningen at kvinden kan informeres om muligheden for bortadoption, og det er der heller ikke nogle rådsmedlemmer, som har fundet grund til at påtale.

Hvad angår spørgsmålet om rådets repræsentative karakter, er rådsmedlemmerne udpeget af folketinget, og så vidt jeg er bekendt, er der ikke mange, hvis nogen, medlemmer af folketinget, som anbefaler at den fri abort afskaffes. Jeg er også usikker på, om antallet af borgere, som har en sådan holdning, er så højt, at det statistisk set vil være sandsynligt, at et ud af 17 rådsmedlemmer havde den holdning, hvis de var tilfældigt udpegede. Men det er som sagt et separat spørgsmål, hvordan rådet burde være sammensat.

Hvad angår ideen om en feministisk ideologisering af abortspørgsmålet, skal jeg ikke kunne sige, om den vægtlægning af kvindens selvbestemmelse, som er fremgået af visse dele af den offentlige debat skyldes feminisme eller andre forhold. Men jeg kan sige, at rådet har været opmærksom på, at flere aktører synes at have taget hurtig stilling til spørgsmålet ud fra et

perspektiv som udelukkende eller primært lægger vægt på kvindens selvbestemmelse, og at alle rådsmedlemmerne har bestræbt sig på at anerkende, at alle de involverede parter har krav på hensyntagen, selv om de så er uenige om, i hvilken grad det er tilfældet, og hvor grænsen for den fri abort i sidste ende derfor bør gå.

Jeg tænker, at der næppe er noget i det, som jeg her har skrevet, der vil ændre din grundlæggende holdning til abortspørgsmålet. Men jeg håber, at det måske vil kunne overbevise dig om, at det hverken er skjulte hensigter, manglende hensyntagen til faren eller fraværet af dyb refleksion, som ligger bag rådsmedlemmernes stillingtagen, men nok snarere den simple kendsgerning, at rådsmedlemmerne har foretaget en anden afvejning af de centrale hensyn, end den, som du er i din gode ret til at have foretaget efter at have sat dig så godt ind i emnet, som dine interessante kommentarer åbenlyst vidner om. Og du skriver selvfølgelig bare igen, hvis mit svar giver anledning til yderligere kommentarer, da det altid er interessant og lærerigt at udveksle argumenter og overvejelser på sober og nuanceret vis.

Venlig hilsen,

Martin

Martin Ejsing Christensen

Specialkonsulent (projektleder)

Cand. mag., Ph.d.

Sektionen for Det Ethiske Råd

Duplik

Kære Martin,

Tak for svar: Det glæder mig at Etisk Råd har taget min henvendelse alvorligt!

Jeg har ikke reageret med det samme, idet jeg afventede et svar på ét aspekt af dette problemkompleks fra Ligestillingsminister Marie Bjerre, nemlig spørgsmålet om faderens rolle. Det svar har jeg nu fået, og derfor skriver jeg først nu tilbage til dig.

Du svarede:

“Hvad angår farens rolle, er den blevet vendt i rådet, men når rådet skulle foretage en prioritering af de mest centrale hensyn, har det fundet, at hensynet til faren ikke vejede lige så tungt som hensynet til den gravide, fosteret, personalet og samfundet. Det ville dog nok være kommet med som det femte, hvis rådet havde valgt at tage fem hensyn med. Så Rådet mener, at en potentiel far er en part i sagen, som har krav på hensyn, men ikke lige så central som de andre, og der er af den grund ingen rådsmedlemmer, for hvem hensynet til faren har været centralt og afgørende for deres stillingtagen.”

Med andre ord: Faderen *spiller* altså en rolle. Men den er så perifer, at den ikke er værd at nævne.

Det er lige før, det er værre, end at faderens rolle slet ikke havde været inddraget. Og dit svar harmonerer da også ret dårligt med jeres formulering i Etisk Råds "Udtalelse om grænsen for provokeret abort", hvor I skriver (min fremhævnings):
" ... **Endelig** kan der også være bredere samfundshensyn, fx angående kvinders eller personer med funktionsnedsættelses stilling mere generelt.”

Ordet "endelig" indikerer jo at listen over hensyn netop *er* udtømmende - og nu siger du så at hensynet til faderen *har* været overvejet og at dette *ville være* kommet ind på en femteplads, hvis ikke Rådet havde besluttet at begrænse sig til fire hensyn?

Undskyld mig, men det lyder grangiveligt som en efterrationalisering - og det rejser i hvert fald tre spørgsmål:

- Hvorfor besluttede Rådet at begrænse sig til netop fire hensyn, og ikke fem?
- Hvis "en potentiel far er en part i sagen, som har krav på hensyn", hvori består så dette hensyn - og hvordan kommer det til udtryk?
- Hvilke andre hensyn har været under overvejelse, men er blevet droppet i den endelig formulering?

Der ligger en tydelig selvmodsigelse i dit svar, som ingen kan være tilfredse med. Jeg vil derfor opfordre Etisk Råd, Sundhedsministeren og Ligestillingsministeren til at indlede et samarbejde om at formulere, hvori dette (næsten usynlige, men dog eksisterende) hensyn til faderen består - og hvilken rolle det spiller, eller rettere burde spille i spørgsmålet om fri abort og beslutningen om abort i det enkelte tilfælde. For problemet forsvinder jo ikke, bare fordi vi ikke taler om det ...

Med venlig hilsen,

Thomas Martin Nielsen

Martin Ejning Christensen besvarede aldrig denne mail